

них загальнонімецькому праву та його історії; 4) зміні підходу до розуміння та викладання римського права – вже не як ідеального комплексу принципів та норм, а позитивного феномена, який має вивчатися в історичному та порівняльному аспектах.

УДК 342.721 (043.2)

Кришевич О.В., к.ю.н., доцент,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ПОВТОРНІСТЬ ПРИ ШАХРАЙСТВІ

В сучасному світі розвиток шахрайства йде надзвичайно стрімко і створюють все більш ширші можливості для вчинення даного злочину, тому шахрайство з кваліфікуючими ознаками є значно небезпечнішим, ніж шахрайство передбачене ч.1 ст.190 КК України, а особливо це стосується повторності.

Проаналізуємо далі статті закону, що стосуються повторності. Звернемося зокрема до примітки 1 до ст. 185 КК України. Відповідно до її змісту шахрайство, наприклад, вважається повторним, якщо йому передувало вчинення крадіжки, грабежу, розбою, шахрайства, привласнення, викрадення вогнепальної зброї, бойових припасів і вибухових речовин тощо. Отже, виявляється, що шахрайство визнається повторним, якщо йому передували, наприклад, грабіж або навіть розбій. У цьому разі йдеться не про повторність однакових, тотожних, злочинів, а про повторність подібних, близьких між собою низкою ознак злочинів. Наприклад, та сама крадіжка і вимагання – злочини не тотожні, але через їх певну подібність вони можуть утворити повторність, якщо вчинені в цій послідовності.

У ч. 1 ст. 32 КК України вказується, що повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією ж самою статтею або частиною статті Особливої частини КК України. У ч. 3 цієї ж статті законодавець визнає повторним вчинення двох або більше злочинів і у випадках, передбачених різними статтями, коли це прямо встановлено в Особливій частині КК України.

Повторність злочинів, як впливає із цих статей КК України, припускає наявність таких ознак: а) особою (групою осіб) вчинено два або більше самостійних одиничних злочинів. Тим самим закон встановлює, що повторним вважається вчинення злочину хоча б удруге, причому має на увазі одиничні самостійні злочини (викрадення шляхом крадіжки або вимагання тощо).

Одиничні злочини, що утворюють повторність, можуть мати різний характер. Повторність може мати місце при поєднанні двох або більше "простих" одиничних злочинів, триваючих, продовжуваних або, наприклад, скла-

дених злочинів. Для поняття повторності не має значення, були обидва (або більше) злочини, закінченими чи один з них був лише готуванням до злочину або замахом на нього.

Для поняття повторності байдужі і форми співучасті (у перший раз мав місце злочин, вчинений за попередньою змовою групою осіб, а в другий – співучасть з розподілом ролей) і роль, що виконував співучасник у злочині, який утворював собою повторність: в одному випадку він міг бути виконавцем, а в іншому – пособником і т. ін.; б) одиничні злочини, що утворюють повторність, вчиняються неодноразово, тобто віддалені один від одного певним проміжком часу. Так, першою вчиняється крадіжка, потім, наприклад, шахрайство або послідовно дві крадіжки і т. ін.; в) для повторності не має значення була або не була особа засуджена за раніше вчинений нею злочин. І дійсно, якщо звернутися до статей КК, в яких передбачається повторність, то в жодній з них не сказано, що особа повинна або, навпаки, не повинна бути засуджена за раніше вчинений злочин. Таким чином, повторність має місце як у випадках, коли за перший із вчинених злочинів особа не була засуджена, так і у випадках, коли новий злочин був вчинений після засудження за перший; г) повторність виключається, якщо за раніше вчинений злочин особа була звільнена від кримінальної відповідальності, закінчилися строки давності або на цей злочин поширилася амністія чи за нього була погашена або знята судимість. В усіх таких випадках раніше вчинений злочин визнається юридично нікчемним, про нього наче забувають. Саме це положення прямо зафіксоване в ч. 4 ст. 32 КК України, де сказано, що «повторність відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності за підставами, встановленими законом, або якщо судимість за цей злочин було погашено або знято».

Ознака повторності відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особу було звільнено від кримінальної відповідальності або якщо судимість за раніше вчинений злочин було погашено чи знято в установленому законом порядку, або якщо на момент вчинення нового злочину минули строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності за раніше вчинений злочин.

У разі вчинення декількох посягань на власність перший злочин за відсутності інших кваліфікуючих ознак належить кваліфікувати за частиною першою відповідної статті, а інші як вчинені повторно – за іншими частинами відповідних статей КК України.

Неодноразове незаконне вилучення чужого майна чи заволодіння ним, що складається із тотожних діянь, які мають загальну мету та із самого початку охоплюються єдиним злочинним наміром на заволодіння конкретним майном, слід розглядати як один продовжуваний злочин. У разі вчинення винною особою декількох злочинів проти власності, одні з яких були закін-

ченими, а інші – ні, незакінчені злочини мають бути кваліфіковані окремо з посиланням на ч. 1 ст. 14 КК України або відповідну частину статті 15 КК України. Для поняття повторності не має значення, були обидва (або більше) злочини, закінченими чи один з них був лише готуванням до злочину або замахом на нього. Для поняття повторності байдужі і форми співучасті (у перший раз мав місце злочин, вчинений за попередньою змовою групою осіб, а в другий – співучасть з розподілом ролей) і роль, що виконував співучасник у злочині, який утворював собою повторність: в одному випадку він міг бути виконавцем, а в іншому – пособником і т. ін.; б) одиничні злочини, що утворюють повторність, вчиняються неодноразово, тобто віддалені один від одного певним проміжком часу. Якщо винна особа при вчиненні одних злочинів була виконавцем, а інших – організатором, підбурювачем чи пособником, то такі злочини слід також кваліфікувати окремо з посиланням на відповідну частину ст. 27 КК України.

УДК 343.214 (043.2)

Лихова С. Я., д.ю.н., професор,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

РОЗВИТОК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ІНСТИТУТІВ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Інститути кримінального права пройшли довгий шлях свого історичного формування. Вони не виникли одночасно, а є результатом адаптації цієї галузі права до умов соціального оточення, що постійно змінюється. Ми маємо можливість виділити певні етапи розвитку інститутів кримінального права: з початку з'являється окрема кримінально-правова норма, яка займає належне їй місце в структурі кримінального законодавства. Наприклад, в КК України 1960 р. не було окремого інституту стадій вчинення злочину, а існували лише окремі норми, які регулювали в сукупності з іншими нормами як Загальної, так і Особливої частин проблеми кримінальної відповідальності за незакінчену суспільно небезпечну діяльність.

Наступним етапом формування інституту кримінального права був його розвиток шляхом певних уточнюючих, спеціальних доповнюючих приписів. Потім весь нормативний матеріал, який стосувався цієї норми узагальнювався та отримував виклад вже у нормативному акті, в нашому випадку – у КК України. Завершальним етапом є етап редагування групи приписів та їх узгодження з іншими нормами та групами норм в структурних частинах КК України. Так з'явилися в КК України 2001 р. інститути суб'єкта злочину, обставин, що виключають злочинну діяльність, звільнення від кримінальної відповідальності, від покарання тощо. Безумовно, ці інститути фрагментарно мали міс-